

Linnéuniversitetet

Kalmar Växjö

Självständigt arbete i förskolepedagogiskt område- 15 hp

Undervisning i förskolan

Förskollärares uppfattningar om undervisningsbegreppet i förskolans kontext

Författare: Erika Falk & Therese Pettersson

Handledare: Ann-Katrin Perselli

Examinator: Liselotte Eek-Karlsson

Termin: ht-18

Ämne: Självständigt arbete

Nivå: Grundläggande

Kurskod: 2FL01E

Abstrakt

Undervisning som begrepp ingår i förskolan sedan nuvarande skollag började gälla (Skollag, 2010). Trots det så råder det en osäkerhet om undervisningsbegreppet i förskolans kontext. Med den reviderade läroplanen som träder i kraft sommaren 2019 får begreppet undervisning en ännu tydligare roll i förskolans verksamhet. Inledningsvis i denna studie beskrivs behovet av att undersöka hur förskollärare uppfattar undervisningsbegreppet. Studiens syfte är att bidra med kunskap om hur begreppet undervisning tolkas och förstås av förskollärare i relation till förskolans verksamhet. Resultatet har kategoriserats utifrån begreppen undervisning samt organisatoriska villkor. Genom diskursanalys och de teoretiska begreppen 'innehållsaspekt', 'förskolans kvalitet' och 'skolifiering' så har resultatet analyserats. För att få fram data till resultatet så har kvalitativa intervjuer genomförts som utgör empiri. I studiens resultat framkom det tre diskurser och dessa är lärande och undervisning som synonym, undervisning som planerat eller oplanerat samt skolifiering och statushöjande. I talet om undervisning kopplat till organisatoriska villkor framkom det att barngruppens storlek och sammansättning påverkar undervisningens kvalitet.

Nyckelord

Undervisning, organisatoriska villkor, diskurs, 'innehållsaspekt', 'skolifiering', 'förskolans kvalitet'.

Tack

Vi vill ägna ett tack till alla som har funnits där för oss under studiens gång

Vi vill framföra ett stort tack till förskollärarna som vi har fått intervjua i den här studien. Utan er skulle inte vi kunna genomföra den här studien.

Ett stort tack till vår handledare Ann-Katrin Perselli som har väglett oss under arbetets gång. Till sist men inte minst vill vi tacka våra nära och kära som har uppmuntrat och stöttat oss genom hela rapportskrivandet.

Innehållsförteckning

1	Inledning	1
2	Begreppsdefinition	2
3	Syfte och frågeställningar	3
4	Bakgrund	3
5	Tidigare forskning	4
5.1	<i>Undervisning i förskolan</i>	4
5.1	<i>Organisatoriska villkor för att kunna bedriva undervisning</i>	7
6	Teorianknytning	9
7	Metod	10
7.1	<i>Urvalsprocess och undersökningsgrupp</i>	10
7.2	<i>Genomförande</i>	12
7.3	<i>Studiens tillförlitlighet</i>	12
7.4	<i>Analysmetod</i>	13
7.5	<i>Etiska ställningstaganden</i>	14
7.6	<i>Metodkritik</i>	14
8	Resultat	15
8.1	<i>Undervisning i förskolan</i>	15
8.2	<i>Organisatoriska villkor för undervisning</i>	20
9	Sammanfattande analys	25
10	Diskussion	27
11	Slutsatser	28
12	Framtida forskning	29

Referenslista

Bilagor

Bilaga A: Informationsbrev

Bilaga B: Intervjuguide

1 Inledning

I följande kapitel presenteras en inledning som beskriver studiens syfte och varför studiens ämne valdes.

Med den här studien görs förskolläraernas uppfattningar om undervisningsbegreppet synliga relaterat till 'innehållsaspekt' av undervisning, 'förskolans kvalitet' samt 'skolifiering'. Genom att studera och göra förskolläraernas uppfattningar synliga kan studien bidra till att undervisningsbegreppet tydliggörs samt hur organisatoriska villkor har inverkan på undervisningen. Vi hoppas att studien bidrar till att personal inom förskolan reflekterar över sitt förhållningssätt och sin syn på undervisning som ett av förskolans uppdrag. Intresset för ämnet väcktes hos oss då vi under våra verksamhetsförlagda utbildningar uppmärksammat att undervisning är ett begrepp som är svårdefinierat i förskolans kontext. Därför är det intressant att undersöka förskollärares uppfattningar om hur uppdraget undervisning tolkas och förstås.

Sheridan och Williams (2018) påpekar att förskolan är barnets första möte med skolväsendet. Undervisning som präglas av hög kvalitet innefattar att barns kognitiva, emotionella och sociala lärande förenas samt att lek, lärande och omsorg bildar en helhet i vardagliga sammanhang som är betydelsefulla för barnen. Sheridan och Williams (2018) menar även att all tid och alla sammanhang i förskolan kan göras till föremål för undervisning. Förskolan skiljer sig från skolan när det kommer till undervisning eftersom skolan har definierade tillfällen för undervisning och uppnåendemål. Undervisning kräver att förskollärare har de didaktiska kunskaperna för att kunna planera, genomföra och utvärdera undervisning. Undervisning innebär att rikta någons uppmärksamhet mot något där flera personer delar uppmärksamhet och riktar fokus mot ett gemensamt innehåll (Sheridan & Williams, 2018).

I den reviderade läroplanen (2018) får begreppet undervisning en tydligare roll än i läroplanen 2010/16. I läroplanen för förskolan (2018) framkommer det att undervisning förtydligas i förskolans verksamhet. Enligt lpfö-18 ska barnen stimuleras och utmanas med riktning och utgångspunkt i läroplanens mål som ska syfta till utveckling och lärande (Skolverket, 2018).

Skolinspektionen (2016) poängterar att begreppet undervisning har tidigare varit ett begrepp som inte använts naturligt i förskolan. Undervisning som begrepp ingår dock i förskolan sedan nuvarande skollag började gälla. I skollagen kapitel 3 §10 (SFS 2010:800) definieras undervisning som "sådana målstyrda processer som under ledning av lärare eller förskollärare syftar till utveckling och lärande genom inhämtande av kunskaper och värden". Skolinspektionen (2016) skriver att det finns därmed ingen tydligare tolkning av begreppet undervisning än skollagens begreppsförklaring. Därmed skapas funderingar över hur undervisning ska förstås och tolkas så det kan tillämpas i förskolekontext.

2 Begreppsdefinition

Här nedan kommer begreppsförklaring på undervisningsbegreppet samt organisatoriska villkor.

Undervisningsbegreppet

I skollagen definieras undervisning som ”sådana målstyrda processer som under ledning av lärare eller förskollärare syftar till utveckling och lärande genom inhämtande av kunskaper och värden”. Läroplanen för förskolan (2018) skriver:

I utbildningen ingår undervisning. Undervisning innebär att stimulera och utmana barnen med läroplanens mål som utgångspunkt och riktning, och syftar till utveckling och lärande hos barnen. Undervisning ska utgå från ett innehåll som är planerat eller uppstår spontant eftersom barns utveckling och lärande sker hela tiden (Skolverket, 2018, s7).

Helte (2009) skriver att undervisningsbegreppet ska definieras på så vis att det kan användas i alla skolformer, liksom förskolan. I förskolans verksamhet ska omsorg, utveckling och lärande bilda en helhet i undervisningen. Helte framför att professorn Ingrid Pramling Samuelsson säger att undervisning finns i allt det man gör när man skapar förutsättningar för barns lärande.

Sheridan och Williams (2018) skriver att i förskolan kan lärare skapa förutsättningar för barns lärande genom att bedriva undervisning men att barn tar till erfarenheter på olika sätt så att man kan inte garantera ett lärande hos alla barn. Barns lärande är ett resultat på vad de erfärit och varit med om (Sheridan & Williams, 2018).

Vi använder begreppet undervisning likt skollagen (2010) där de framför att när det finns ett syfte bakom vad som ska läras ut så kan förskolläraren erbjuda barn ett lärande i en undervisningssituation. Undervisningsbegreppet har en bred definition i förskolans kontext eftersom undervisning kan innehålla både spontana och planerade aktiviteter och även ingå i omsorgen.

Organisatoriska villkor

Organisatoriskt villkor är de villkor och förutsättningar för arbetet som påverkas av ledning och styrning, kommunikation, krav, barngruppsstorlek, resurser och ansvar. Skolinspektionen (2010) förklarar att en nödvändig förutsättning för framgång med undervisning är förskolans organisation. Det pedagogiska uppdraget är i fokus och för att läraren ska kunna utföra sitt uppdrag krävs nödvändiga resurser i form av tid och adekvat utrustning för arbetet. Skolinspektionen (2018) skriver vidare att personaltäthet, förskollärartäthet, barngruppens storlek och sammansättning samt tid för reflektion spelar roll för förskolans kvalitet. Desto fler barn i förhållandet till vuxna desto färre möjligheter finns det för de vuxna att kommunicera med enskilda barn vilket kan bidra till att barnens möjligheter till delaktighet och inflytande minskar (Skolinspektionen, 2018).

I studien används begreppet organisatoriska som ett samlingsnamn för hur yttre faktorer som, personaltäthet, ekonomi och utbildning kan ha inverkan på 'förskolans kvalitet'.

3 Syfte och frågeställningar

Studiens syfte är att bidra med kunskap om hur begreppet undervisning tolkas och förstås av förskollärare i relation till förskolans verksamhet.

Följande frågeställningar ställs i arbetet

- Vilka uppfattningar av begreppet undervisning kommer till uttryck i förskollärarnas berättelser?
- Vilka organisatoriska villkor för undervisning framträder i förskollärarnas berättelser?

4 Bakgrund

Nedan presenteras rapporter från skolinspektionen och regering som anses vara relevant för vår studie. I skolinspektionens rapport visar det hur organisatoriska villkor påverkar förskolans kvalitet. I rapporten framkommer det att för att undervisning ska kunna bedrivas utifrån läroplanens strävansmål krävs rätt förutsättningar.

Skolinspektionen (2018) har fått i uppdrag från regeringen att granska kvaliteten i utbildning och i förskolans verksamhet. I resultatet påvisas det att det finns skillnader i hur arbetet med den pedagogiska kvaliteten genomförs i svenska förskolor (Skolinspektionen, 2018). Därför anser regeringen att lpfö98-16 behöver förnyas samt att uppdraget i läroplanen behöver förtydligas för att öka kvalitén i undervisningen i förskolan och därmed förskolans kvalitet och måluppfyllelse (SOU, 2018:17). Skolinspektionen (2018) framför att de förskolor som framstod ha högre kvalitet har färre barn per anställd och högre andel förskollärare. Det poängteras att flera faktorer kan påverka kvaliteten såsom ansvar, rollfördelning, arbetets organisering och det pedagogiska ledarskapet. I granskningens resultat framkommer det att personaltäthet och förskollärartäthet samt barngruppsstorlek spelar roll. Förskolepersonal uppfattar att deras möjlighet att ge varje barn vad det behöver påverkas av hur många barn det är i barngruppen. Att det finns tillräckligt med grundbemanning är en av byggstenarna för barnens trygghet, välmående och lärande. Skolinspektionens slutsats är att för att kunna uppnå en likvärdig förskola med hög kvalitet krävs det förutsättningar och redskap. Det krävs välutbildad personal, tillgång till kompetensutveckling och goda materiella förutsättningar (Skolinspektionen, 2018). SOU (2018:17) skriver att genomförandet av undervisning är förskollärares huvudansvar och rektorer ska vara pedagogiska ledare. För att alla barn ska ha möjlighet att utvecklas och få undervisning utifrån läroplanens 2018 strävansmål och för att utbildningen ska hålla god kvalitet krävs att lärarna har rätt förutsättningar för att kunna utföra sitt uppdrag på bästa sätt (SOU 2018:17).

Höga mål skapar stora utmaningar, men det går knappast hävda att målen är för högt ställda. De demokratiska och medborgerliga utgångspunkter som det svenska skolsystemet bygger på innebär att bara höga målsättningar kan accepteras. Och lösningen på skolans utmaningar handlar inte om sänkt ambition höjd utan om förutsättningarna för att förverkliga dem (SOU 2018:17 s,100).

I läroplanen för förskolan (2018) tydliggörs att arbetet med undervisningen och lärandet ska stå i centrum för lärarnas arbete. Dock påvisas i SOU (2018:17) att lärarna upplever en frustration att inte hinna med de arbetsuppgifter som tillhör deras kärnupdrag, det vill säga undervisning på grund av arbetstid och hur arbetsuppgifter fördelas (SOU 2018:17).

Skolinspektionen (2018) skriver att i den kommande läroplanen förtydligas undervisning i förskolan. De menar på att undervisning som form och innehåll är något som fortfarande inte är ett självklart begrepp i förskolan. Förskollärare är mer trygga med att använda begreppet lärande istället för undervisning, då de menar att lärande är en process som sker hela tiden. Förskolans uppdrag har historiskt ändrats från att tidigare haft mer socialt inriktat omsorgsarbete med pedagogiska inslag till att idag rikta in sig mer på kunskapsutveckling (Skolinspektionen, 2018).

5 Tidigare forskning

Nedan presenteras tidigare forskning som anses vara relevant för vår studie. Den tidigare forskning som vi redogör för behandlar förskollärares uppfattningar om undervisning som begrepp, undervisningens innehåll, skolifiering av förskolan samt värdet med undervisning och hur organisatoriska villkor kan påverka undervisningen.

5.1 Undervisning i förskolan

Här nedan redogörs undervisningsbegreppet och vilket innehåll som kan ingå i undervisningen i förskolan samt skolifiering av förskolan och värdet med undervisning.

Att använda undervisning som begrepp i förskolan

I Jonsson, Williams och Pramling Samuelsson (2017) studie påvisas att personalens syn på undervisning är en viktig del av det pedagogiska arbetet. Deras resultat visar att begreppet undervisning upplevs som obekvämt att använda i förskolans kontext. Begreppet lärande kan vara ett alternativt begrepp till undervisning. En annan definition av begreppet skulle kunna vara att använda undervisning vid de planerade aktiviteterna.

Innehållsaspekter av undervisningsbegreppet

I Jonssons m.fl. (2017) studie visar resultatet att undervisning i förskolan hänger samman med högre krav. I resultatet framkommer det att aktiviteter som inte har ett medvetet syfte från början får ta mindre plats och att kraven då blir större på att planera och genomföra målinriktade aktiviteter. Det finns en rädsla för att det här ska leda till en mer enformig tillvaro för barnen. Undervisning kan uppstå i spontana

situationer men det anses att undervisning oftare är knutet till aktiviteter med planerade och medvetna innehållsaspekter idag utifrån uppdraget i den reviderade läroplanen. Det upplevs att det blir kravfyllt om undervisning ska ske hela dagen. Det skapar en känsla av hög prestation då man hela dagen måste ha läroplanen med sig i allt man gör istället för att kunna fokusera på att ha trevligt tillsammans i social samvaro med barnen. Kraven kan här enligt forskarna tolkas som att personalen förväntas göra något målorienterat och ha fokus på läroplanen istället för att umgås med barnen (Jonsson, Williams och Pramling Samuelsson 2017).

Olika definitioner av undervisning i förskolan

I Jonssons m.fl. (2017) studie framkommer att det är viktigt att göra undervisning till något meningsfullt för barnen som utgår ifrån barnens intresse, behov och erfarenheter, samtidigt som det ska sträva mot läroplanens mål. Personalen ser sig själva som hjälpverktyg för barnen, att hjälpa barnen att utforma verksamheten utifrån deras intressen och behov (Jonsson, Williams & Pramling Samuelsson, 2017).

I Thulin och Gustavssons (2017) studie framkommer det att förskollärarna framför att undervisning är något som sker hela dagarna. Undervisning sker vid rutinsituationer som vid matbordet, toalettbesök, hygien då man benämner olika saker. Det sker även i gruppen, när man har löpande samtal med barnen under dagen och om hur man är en bra kompis. I Sheridan, Williams, Sandberg och Vuorinen (2011) studie visar resultatet likt Thulin och Gustavssons (2017) studie att läraren ska finnas med som stöd för att barnen ska kunna lära sig att klä på sig, äta själv och klara av hygienrutiner. Jonsson (2011) menar på att rutinsituationer som måltider och toalettbesök och samlingar erbjuder barnen träning i att upprepa vilket kan leda till att barnen kan lära och utveckla. Sheridan m.fl. (2011) framför att lärare anser att det är viktigt att ha en aktiv roll i barns läroprocesser och att observera för att kunna synliggöra ett lärande för att kunna utmana barnet vidare. Det är viktigt att ha ett tillåtande förhållningssätt och att det inte finns något rätt eller fel i barnens idéer utan barnen ska uppmuntras till att våga tänka och pröva sig fram (Williams, Sheridan, Sandberg och Vuorinen, 2011). Pramling Samuelsson, Williams och Sheridan (2015) framför att förskollärare väljer att fokusera på barnens välbefinnande, omsorg och sociala utveckling. Barnens sociala lärande är i fokus medan lärande blir sekundärt i förskolans kontext.

Resultatet i Jonssons studie (2011) visar vikten av flexibilitet för att kunna möta barnet i nuet och kunna ge barn möjligheter till inflytande kring det som är önskvärt för barnet att lära något om. Det behöver inte innebära att det är en avsaknad av planering utan utgör istället ett uttryck för en flexibel planering där det barnet visar intresse för i nuet tycks ha en stor betydelse liksom ett möjlighetsperspektiv. Resultatet visar även att förskollärarna lägger större vikt vid ett barnperspektiv och att barnens vilja och delaktighet ska sättas i första rummet före styrdokument (Jonsson, 2011).

Omsorg i förskolan

I Löfdahl och Folke-Fichtelius (2015) studie framförs att förskolechefer menar att kärnuppgifter i förskolan från början är omsorgen. Det uppfattas av forskarna att

omsorgen är självklar i förskolan och knappt värt att nämnas. Förskollärarna anser att omsorgen är kopplat till barns välbefinnande och därför behöver den inte dokumenteras. Omsorg är något som är självklart och positivt och hör samman med en god relation med barnen. Omsorg kan ses som något utanför det planerade och inget som behöver visas upp i dokumentation. Definitionen av omsorg kan vara att övervaka, se till att någon mår bra och tillgodose behov. Däremot kan forskarna se att de situationer som är kopplade till omsorg har förändrats. Lärare kan välja att utföra dessa så att det blir undervisning. Detta kan genomföras genom att hjälpa barnen att lära sig att klä på sig, ombesörja sin hygien eller lära sig att äta själva (Löfdahl & Folke-Fichtelius, 2015).

I Sheridans m.fl. (2011) studie framförs att i en förskollärares uppdrag ingår det att kunna möta barnens behov genom att kunna ge vård och omsorg enligt de verksamma inom förskolan. Att kunna tolka vad barnen förmedlar verbalt och i handlingar och kunna möta dem i de behov de uttrycker ingår i förskollärares profession. Varje barn ska bli sett och uppmärksammas och bekräftat (Sheridan, Williams, Sandberg & Vuorinen, 2011).

En norm om att undervisning skolifierar förskolans verksamhet

I Sæbbe och Pramling Samuelsson (2017) studie påvisas att förskollärarna i studien är skeptiska till att säga att de undervisar trots att de alla gör en aktivitet som de tycker innehåller matematik. Förskollärarna betonar att det de gör skiljer sig från skolan. Forskarna tolkar det som att det fortfarande finns ett behov av att översätta begreppet undervisning i förskolans kontext. Det framkommer i studien att förskollärarna associerar undervisningsbegreppet med skolans förmedlingspedagogik. I resultatet i Jonsson (2011) studie framför förskollärarna att de upplever en läroplansfusion ur två perspektiv. Resultatet visar att lärarna upplever dels det som ett perspektiv som beskrivs inom förskolans verksamhet men även från ett perspektiv mellan förskola och skolverksamhet där det finns kännetecken till ett närmande från förskolan till skolans läroplan som innehåller ämnen. Forskarna framför att förskollärarna visar både ett önskvärt närmande samt ett motstånd kring ett närmande till skolan och detta handlar till större delen om närmandet till ämne. Forskarna framför att ämnen kan hjälpa lärarna att synliggöra didaktiska utgångspunkter i samtalet i arbetslaget medan det även kan vara något annat än vad de små barnen behöver enligt förskollärarna.

Värdet med undervisning i förskolan

Melker, Mellgren och Pramling Samuelsson (2018) påvisar i sin studie att förskollärarna uppfattar undervisningsbegreppet i förskolan som ett extra krav på verksamheten och att det samtidigt höjer yrkesrollens status i förskolan. I Jonssons m.fl. (2017) studie framkommer det att undervisning i förskolan är en rättighet för barnen och att det kan vara en självklarhet precis som i skolan. Likvärdig kvantitet i fråga om undervisningstid och kunskaper samt att det ska vara samma kvalitet för alla barn oavsett i vilken förskola de tillhör är något som framhävs som viktigt. Undervisning framstår i den här diskursen som något fördelaktigt för barnen om undervisningen genomförs på ett bra sätt med god kvalitet. I den här diskursen framkommer det inte att barnen kan få för mycket undervisning utan att den snarare bidrar med stora chanser till lärande för barnen. I studien visar det att förskollärare

kan i undervisningen höja medvetenheten om barnens egna kunskaper och påvisa för barnet att det sker ett lärande. I Sheridan och Schuster (2009) studie skriver de att forskning visar på att kvalitetsnivån vid tidig ålder i förskolan kan ha långsiktiga effekter på barns attityder till vidareutveckling och pedagogisk prestation. Det handlar om att möta barnets behov och rättigheter samt samhällets krav. För att garantera kvalitet i förskolan måste det finnas metoder för att utvärdera, beskriva samt visualisera och vissa pedagogiska processer i förskolan kan behöva förbättras och finnas tillgängliga.

Värdet av att kommunicera i arbetslaget

I Sheridans m.fl. (2011) studie framkommer det att en del av ett professionellt förhållningssätt inom förskolan är att kunna diskutera i arbetslaget. I studien visar det på att förskollärare kan utveckla en kommunikativ kompetens i strävan om att göra sin egen röst hörd, att lyssna på sina kollegor och att kunna dela samma fokus. Det är viktigt att ha en god dialogkompetens för att kunna kommunicera sina värderingar om kunskap och lärande som föremål för pedagogiska resurser. Även social kompetens anses som en del i rollen som förskollärare, att kunna ta andras perspektiv samt att kunna agera demokratiskt i enlighet med de grundläggande värderingarna i styrdokumentet. Samarbete inom arbetslaget är av vikt för att kunna bidra till barns välbefinnande och lärande.

5.1 Organisatoriska villkor för att kunna bedriva undervisning

Här nedan presenteras forskning om hur organisatoriska villkor kan ha inverkan på undervisning i förskolan.

Barngruppens storlek och sammansättning

I Pramlings m.fl. (2015) studie framkommer det att förskollärarna upplever att i en stor barngrupp kan sammansättningen spela en större roll än antal barn. Det framkommer i studien att barnen kan behöva delas upp i mindre grupper efter deras behov och intresse när man har stora barngrupper. För att kunna ge alla barn utrymme för att utvecklas, lära och må bra i förskolan är det avgörande för hur barngruppens sammansättning ser ut. Ett dilemma som framkommer i studien är hur barn som behöver extra stöd kan bemötas på ett professionellt sätt. När det finns barn i behov av särskilt stöd så går det åt en personal åt det barnet, vilket leder till att det saknas personal för den övriga barngruppen. I Pramlings m.fl. (2015) studie visar resultatet att personalen inte hinner med att genomföra ett planerat innehåll när kollegor är sjuka och alla barn är närvarande i gruppen. Forskarna tolkar att förskollärarna planerar en verksamhet utifrån att inte alla barn är närvarande i den dagliga verksamheten. Förskollärarna väljer inte aktivt bort något innehåll utan tidsaspekten kommer emellan då det kan hända oförutsedda händelser som måste kunna hanteras i stunden. Det framgår att förskollärarna anser att det är svårt att kunna möta individuella barns behov och intressen i en stor grupp. När det är en stor barngrupp blir det svårt att upprätthålla intresse och fokus hos flera barn samtidigt och det här bidrar till att innehållet ibland förenklas och kan då leda till att barnen inte utmanas tillräckligt. I Pramlings m.fl. (2015) studies resultat framkommer det att det är svårt att fördjupa sig i specifika målområden då det är många barn i gruppen, åldersspridning på barnen och brist i tid.

Utbildningens betydelse i samarbete

I Williams, Sheridan och Sandberg (2014) studie framför de att förskollärarna anser att deras didaktiska kunskaper är viktiga för att kunna skapa lärandesituationer för barn. Även Sheridan m.fl. (2011) poängterar vikten av didaktisk kompetens hos förskollärare och att det omfattar förhållandet mellan undervisning och lärande. Forskarna framför också att det krävs en teoretisk kunskap för att kunna skapa en förståelse för hur man ska kunna nå läroplanens intentioner. Kunskap gör det möjligt för lärare att agera professionellt och till konkretisera mål i innehåll och aktiviteter i samspelet med barn.

Reflektionstid

I Jonssons m.fl. (2017) studie så förklaras det att undervisning kan syfta till att barns lärande måste synliggöras med hjälp av dokumentation. Det kan bidra till att dokumentationen ses som ett krav som lärarna måste uppfylla för att kunna nå läroplanens strävansmål. Sheridan m.fl. (2011) poängterar att det är viktigt att lärare använder reflektion som ett kognitivt verktyg. Reflektionen kan bidra till att förskolläraren kan få syn på sitt eget förhållningssätt, innehåll samt barns lärande och utveckling. Det kan vidare leda till att förbättra 'förskolans kvalitet'. Reflektion kan också hjälpa läraren att kunna närma sig och försöka förstå barnens perspektiv. Resultatet i forskarnas studie visar att det är viktigt att lärarna får kompetensutveckling och att de håller sig uppdaterade med aktuell forskning. Det lägger en grund för att kunna motivera sina handlingar och hjälper dem att hantera vardagssituationer på ett konstruktivt sätt. Forskarna framför att lärarna lägger stor vikt på att deras pedagogik ska vila på vetenskaplig grund och beprövad erfarenhet och inte bara skyndas på med oplanerade aktiviteter utan ett syfte (Sheridan, Williams, Sandberg och Vuorinen, 2011).

Förskolans fysiska miljö kan ha inverkan på undervisning

I Sheridan m.fl. (2011) studie så poängterar de att i lärarens uppdrag ingår det att organisera den fysiska miljön, se till att det finns material, dagens struktur, pedagogiska processer, innehåll och aktiviteter samt organisationen av sitt eget arbete med barnen och utförandet av administrativa uppgifter. Pramling Samuelsson m.fl. (2015) skriver i sin studie att om rum för skapande aktiviteter saknas kan det leda till att dessa aktiviteter inte genomförs i förskolan. Det blir för mycket tid som får läggas på att plocka bort material i samband med exempelvis måltider vilket det inte alltid finns resurser till (Pramling Samuelsson, Williams och Sheridan 2015). På liknande sätt framförs i Jonssons (2011) studie att arbetsformerna med de yngsta barnen anses vara friare än skolans. De menar att det är så eftersom att man genom fler personal på avdelningen kan organisera verksamheten på det sätt som innefattar både individ, mindre grupp och stor grupp. Hur arbetet med organisering läggs upp beror på vilket innehåll man har och vilka möjligheter man har till att nyttja miljöns förutsättningar.

Höga krav som inte möts med förutsättningar

I Pramling Samuelssons m.fl. (2015) studie framför förskollärarna att de upplever att de förväntningar och krav som ställs utifrån läroplanens strävansmål skapar en stress och oro när de inte har förutsättningar för att leva upp till målen. På liknande sätt

framför Tsai, Fung och Chow (2006) i deras studie att det främst är arbetsrelaterade stressfaktorer och tidsplanering som orsakar stress hos verksamma i förskolan. För lite tid för att förbereda sig inför aktiviteter, att arbetsdagen går för fort, att man har för stor arbetsbörda, att barngrupperna är för stora eller att man har för mycket administrativt pappersarbete skriver forskarna är faktorer som kan leda till arbetsrelaterad stress. I likhet framför Kelly och Berthelsen (1995) i deras studie att det finns fler faktorer som kan påverka stress hos verksamma i förskolan som inte tillhör det pedagogiska arbetet. Till exempel kan det vara arbetsuppgifter som att städa efter barnen eller måltider samt beställa material till verksamheten. Eftersom dessa uppgifter ska genomföras samtidigt som de ska finnas där för barngruppen får förskollärarna prioritera vilka uppgifter som är viktigast för att möta de krav som finns i förskolan.

I Sheridans m.fl. (2011) studie framför de att lärare i förskolan behöver utveckla en simultankapacitet, att ha många bollar i luften. Förskoleyrket är ett yrke med flera uppdrag och läraren ska kunna hantera flera uppgifter samtidigt som dilemman kan uppstå. Resultatet visade på att lärare pratar om vikten av att vara närvarande i här och nu i barns perspektiv och samtidigt att de måste vara i ett tillstånd av konstant beredskap. I resultatet visade det att läraren bör ha kompetensen att kunna gå in i barnens lek och vara en del av deras tänkande vilket kan leda till att leken berikas men om läraren inte är på barnens nivå kan det istället bidra till att leken stoppas. Forskarna uttrycker att lärarna behöver ha en beredskap som innebär att ha konstant överblick och förutse allt som kan dyka upp. Beredskap kräver att lärare är uppmärksamma, flexibla och anpassningsbara, samt att de har öppenhet, nyfikenhet, intuition och en medvetenhet om pedagogiska möjligheter som ska bidra till fler möjligheter. Beredskap kan också beskrivas som ett pedagogiskt sätt att använda situationerna av vardagen för att se varje barn och att veta att varje barn känner sig erkänt och bekräftas (Sheridan, Williams, Sandberg och Vuorinen, 2011).

6 Teoranknytning

I följande avsnitt presenteras de teoretiska begrepp som bearbetas i resultat och analys. Vi har valt begreppen 'innehållsaspekter', 'förskolans kvalitet' och 'skolifiering' som våra teoretiska utgångspunkter. Begreppen finns med i tidigare forskning. Här nedan följer definitioner av begreppen och hur de används i vår studie.

Innehållsaspekter av undervisning

Jonsson m.fl. (2017) förklarar att undervisning idag ofta är knutet till mer planerade aktiviteter med medvetna 'innehållsaspekter' i och med det förändrade uppdraget i den reviderade läroplanen. 'Innehållsaspekter' i aktiviteter eller i det spontana i verksamheten kan spela roll för om det kan kallas för undervisning eller inte. Thulin och Gustavsson (2017) förklarar att undervisning sker hela dagarna vilket Jonsson (2011) och Jonsson m.fl. (2017) håller med om. Jonsson m.fl. (2017) framför att undervisning kan ske i spontana rutinsituationer om förskolläraren har ett syfte med att lära ut något och är medveten om att det är en undervisningssituation som sker

(Jonsson, William och Pramling, 2017). Vår tolkning är att 'innehållsaspekten' speglar om det visar sig vara undervisning eller inte i förskolans kontext. Det innebär att förskollärarens uppfattningar avgör vad undervisning kan innehålla.

Förskolans kvalitet

Sheridan och Shuster (2009) nämner att en del av dokumentation i förskolan kan bidra till att man får syn på 'förskolans kvalitet'. Jonsson m.fl. (2017) framför att undervisningens omfattning och likaså kvaliteten på undervisningen borde vara likvärdig för alla barn vilken förskola de än tillhör. Pramling Samuelsson m.fl. (2015) menar att för många barn i barngruppen relaterat till antal personal kan bidra till att aktiviteter väljs bort och innehåll i undervisningen förenklas. Det kan få konsekvenser för barns möjligheter till lärande och därmed kan det på lång sikt ha inverkan på förskolans kvalitet (Pramling Samuelsson, Williams & Sheridan, 2015). Vår tolkning är att 'förskolans kvalitet' handlar om att undervisningen ska vara likvärdig för alla barn i förskolan. Organisatoriska villkor kan ge konsekvenser för barns möjligheter till undervisning.

Skolifiering

Med 'skolifiering' av förskolan menas att förskolan blir lik skolan i dess pedagogiska form. Pramling Samuelsson (2002) ställer sig frågande till begreppet skolifiering till förskolans verksamhet. Ängmo (2018) förklarar att undervisning i förskolan inte bidrar till att förskolan skolifieras utan att begreppet ska förstås utifrån förskolans specifika uppdrag. Jonsson (2011) framför att förskollärare upplever att det i förskolans läroplan finns kännetecknen till ett närmande mot skolans läroplan (Jonsson, 2011). Sæbbe och Pramling Samuelsson (2017) framför att förskollärare vill betona att förskolans verksamhet skiljer sig mot skolan. Forskarna tolkar det som att det fortfarande finns ett behov av att översätta begreppet undervisning i förskolans kontext för att inte förskolan ska associeras med skolans förmedlingspedagogik (Sæbbe och Pramling Samuelsson, 2017). Vår tolkning är att 'skolifiering' av förskolan innebär ett närmande till skolans värld där förskolan får ett mer pedagogiskt uppdrag och ökat inflytande från skolan.

Vi kommer att analysera studiens insamlade data med hjälp av dessa begrepp. Begreppen 'innehållsaspekt', 'förskolans kvalitet' samt 'skolifiering' kommer att användas för att kategorisera resultatet.

7 Metod

Det här kapitlet inleds med redogörelse för genomförandet av urvalsprocess och undersökningsgrupp, genomförande, databearbetning, studiens tillförlitlighet, kvalitativ analys och diskursanalys, etiska ställningstagande och avslutas med diskussion om metodkritik.

7.1 Urvalsprocess och undersökningsgrupp

Vi började med att göra ett missiv som delades ut till fem olika förskolor i en liten kommun i södra Sverige och tillfrågade tre förskollärare på varje förskola. Tre av

förskolorna valde att boka tid med oss direkt och två av förskolorna skulle återkomma till oss via mailkontakt. Det resulterade i att ena förskolan bokade tid för intervju av två förskollärare och den andra förskolan svarade inte. Vi mailade då en påminnelse till dem men fick inget svar. Vi kontaktade då en förskola till via telefon och då bokades intervju med två förskollärare. Vi tillfrågade totalt 18 förskollärare och 10 förskollärare kunde delta i vår studie. En förskollärare tackade nej på grund av sjukdom, det fanns heller ingen möjlighet att tiden skulle bokas om. Vi fick till slut in 9 intervjuer. Vi valde att intervjua förskollärare på både storbarnsavdelning och småbarnsavdelning för att få syn på om förskolläraernas uppfattningar uttrycktes olika beroende på vilken åldersgrupp de arbetade med. Både manliga och kvinnliga förskollärare som varit verksamma i många år liksom de som var nyare i fältet valdes som respondenter. Vi valde respondenter på fem olika förskolor. Två förskolor i en tätort nära en stad, en förskola belägen i ett lägenhetsområde i tätorten, en förskola som i ett villaområde i tätorten och en förskola på landsorten några mil utanför tätorten.

Undersökningsgruppen har valts med en kombination av bekvämlighetsurval och subjektivt urval som beskrivs av Denscombe (2016). Denscombe (2016) skriver att det finns olika tekniker för att hitta en urvalsgrupp till en studie. Subjektivt urval får ut den bästa informationen på relativt få respondenter, som väljs ut för relevans för det ämne som ska undersökas. Medan bekvämlighetsurval bygger på att intervjuaren har begränsade resurser vilket påverkar urvalsgruppen. Intervjuaren väljer då det mest fördelaktiga alternativet (Denscombe, 2016). Undersökningsgruppen har valts utifrån en kombination av subjektivt urval och bekvämlighetsurval där vi kontaktade förskollärare på förskolor som vi har kännedom om. Subjektivt urval användes för att få en bredd på respondenternas erfarenheter, geografiska spridning, ålder på barngrupp de är verksamma i samt både kvinnor och män. Bekvämlighetsurval valdes eftersom det var ont om tid och därför valdes de flesta förskollärare ut som vi är bekanta med för att få en hög svarsfrekvens. Dessutom valdes förskolor som ligger nära där studien utförs för att vinna tid med studien.

Nedan kommer en beskrivning av när respondenter tog sin examen:

Alex, tog examen 1990.

Kim, tog examen 2018

Love, tog examen 2009

Billie, tog examen 1986

Sam, tog examen 1994

Andy, tog examen 2008

Sandy, tog examen 2017

Ellis, tog examen 1992

Noelle, tog examen 1989

Respondenterna har tilldelats könsneutrala fiktiva namn för att inte förskollärarna ska kunna identifieras. Ett val var att utelämnas kön, ålder och vilken åldersgrupp på barn de arbetade med, dels för att det inte ska gå att identifiera respondenterna, dels för att det inte hade någon relevans kopplat till vår analys. Respondenternas examensår visas för att vi upplevde att erfarenheten hos respondenterna gav skillnad i hur

undervisningsbegreppet uppfattas och hur organisatoriska villkor hade inverkan på undervisning.

7.2 Genomförande

Vi började med att söka efter tidigare forskning om undervisning i förskolan för att få mer kunskap om ämnet innan vi arbetade fram våra intervjufrågor, då Denscombe (2016) framför att det som intervjuare är viktigt att vara påläst kring ämnet som ska beforskas. Det arbetades fram ett missiv för att informanterna skulle få tydlig information om studien. Därefter gjordes en intervjuguide som tog avstamp ifrån studien syfte och frågeställningar. Här valdes att ställa öppna frågor och ge plats för följdfrågor för att kunna ge rikt material. Missiv delades ut på förskolorna för att respondenterna skulle få syn på vilka som utförde studien och för att muntligt kunna förklara studiens syfte och tillvägagångssätt. Det resulterade i att vi direkt på plats bokade in tid för intervju med några av respondenterna.

Det utfördes intervjuer på plats på respondenternas förskolor. Respondenterna valde vart vi skulle sitta. På samtliga förskolor valdes ett rum där vi kunde sitta ostört. Intervjuerna varierade i tidsåtgång mellan 13–27 minuter.

Intervjuguiden som användes utgår ifrån en semistrukturerad intervju precis som Denscombe (2016) förklarar då intervjuaren har en lista med öppna frågor som ska svaras på och ämnen som ska behandlas. Intervjuaren bör vara flexibel och ge respondenten möjlighet att utveckla sina idéer och tala mer utförligt om de ämnen som berör intervjun (Denscombe, 2016). Vi använde oss av ljudinspelning för att sedan kunna transkribera materialet efter samtalet

7.3 Studiens tillförlitlighet

Denscombe (2016) skriver att i kvalitativa studier så redogör intervjuaren detaljerat för forskningens syfte, genomförande och bakomliggande diskussion kring metodval och urval liksom vi gör i den här studien. Likt Denscombe (2016) anser vi att intervju som metod är en bra metod för att producera data som utgår ifrån informanternas prioriteringar, åsikter och idéer. En kvalitativ intervju syftar till att förstå informanternas tankar på djupet. Denscombe skriver att i en kvalitativ studie är en social sanning en helhet som inte går att förstå utanför studiens kontext. Denscombe menar att det inte är möjligt att upprepa en kvalitativ forskning då det inte går att kopiera en social inramning. Vi anser att det är svårt att vara helt objektiva när man genomför intervjuer och en studie eftersom våra levda erfarenheter som förskollärarstudenter påverkar hur vi utformar och problematiserar frågor och hur vi skriver vår studie. Även vårt val av hur vi kategoriserar resultatet kan skilja sig från hur någon annan forskare skulle välja att kategorisera sina svar. Vi försöker dock att eftersträva att efter bästa förmåga skapa distans till sådana förhållanden. Vi anser även att studiens trovärdighet ökade av att förskollärarna spelades in där deras samtal transkriberades. Denscombe (2016) framför att ljudupptagningar ger en permanent och näst intill fulländad dokumentation när det gäller empirin från intervjuerna.

7.4 Analysmetod

Vi transkriberade direkt efter genomförda intervjuer och fick då syn på vår roll som intervjuare och på vilket sätt frågor ställdes. Denscombe (2016) skriver att transkribering underlättar att göra detaljerade sökningar och jämförelser mellan data. Transkriberingar är värdefullt eftersom forskaren kommer i närkontakt med datamaterialet och utskriftsarbetet väcker samtalet till liv igen (Denscombe, 2016). Efter transkriberingen började vi att söka efter mönster i respondenternas utsagor kopplat till ämnena i intervjuguiden genom att frågeställningarna färgades i olika färger. Därefter skrevs transkriberingen ut med färg som tillhörde rätt frågeställning. Vi lade sedan varje färgkategori under studiens frågeställningar. Det blev ytterligare kategorier när vi började skriva resultatdelen och vi märkte att intervjuvaren kunde ställas mot varandra.

Som analysmetod användes diskursanalys. Kvalitativ analys användes när vi bearbetade och analyserade vår insamlade empiri vi fick i form av intervjuvar. Allwood och Erikson (2017) skriver att en kvalitativ ansats symboliseras av interaktion med betoning på språket. Denscombe (2016) skriver att kvalitativa data har formen av ord, skrivna eller talade. Att analysera kvalitativa data handlar till stor del om att analysera samtal och text. Ord har inte enbart funktionen att beskriva något utan ord går även att analysera och tolka samt att de underbygger sociala strukturer och interaktion. Vi valde att göra en kvalitativ analys av vår empiri för att kunna få komplexa svar från intervjuerna vilket kan leda till ett rikt material där man kan finna intressanta åsikter och mönster vilket Trost (2010) framför.

För att synliggöra och argumentera om vår insamlade data så inspireras denna studie av diskursteori som analysverktyg. Winther Jørgensen & Phillips (2000) skriver att diskurs är ett bestämt sätt att tala och förstå världen. Genom att åtskilja den värld vi lever i skapar vi olika diskurser som vi använder för att beskriva olika delar av världen. Diskursbegreppet utgår ifrån en socialkonstruktionistisk grundidé där språket utformar verkligheten och hur vi förhåller oss till den verklighet som omger oss. Det som ska arbetas med är det som faktiskt har sagts och förklara och tolka verkligheten och se de mönster som finns. Det enda som finns är språket och dess representation av världen. Språket är därmed en konstruktion och det vi kan studera är hur olika begrepp eller diskurser är konstruerade. Det är viktigt att som forskare sätta parentes för sin egen kunskap så ens egna värderingar inte överskuggar analysen. Enligt diskursteori så tolkar människor sin omvärld så fort vi använder språket. Språkets alla ord är laddade med värderingar. Vi använder oss därför av diskurser för att ordna vår tillvaro och kategorisera vår kunskap. Diskurser har effekten av att vara normskapande då de styr vad som kan sägas eller inte sägas inom vissa sammanhang. Förbudet om vad som får eller inte får sägas behöver inte vara uttalat. Vissa ämnen anses aldrig accepterade att säga eller uttrycka. Kunskap skapas i social interaktion där man bygger upp gemensamma sanningar och diskuterar kring vad som är sant och falskt. Vad som anses korrekt eller inte acceptabelt att säga i specifika sammanhang förändras över tid och är därför inte statiskt. Människor försöker strategiskt att använda ett språkbruk och de förhandenvarande diskurserna som råder för att framställa sig själva och världen på fördelaktiga sätt i social samvaro (Winther Jørgensen & Phillips, 2000)

Fairclough (1992) skriver att varje språkbruk har tre dimensioner: text, diskursiv praktik och social praktik. Fairclough förklarar att texter kan leda till att människor ändrar värderingar och förändrar beteenden och får mer kunskap. Fairclough (1992) förklarar att diskursiv praktik är en del av den sociala praktiken. Inom den diskursiva praktiken äger framställning, spridning samt användning av text rum. Det innebär att i en diskurs kollar man på talet om det aktuella ämnet, att det skapas olika diskurser inom kontexten samt tolkning av de som förs i talet om inom diskurserna. Fairclough (2003) förklarar att i en social praktik betonas handling och interaktion, sociala relationer, personer med deras värderingar och attityder samt den materiella världen (Fairclough, 2003). I denna studie används diskursanalys för att undersöka hur talet om undervisning förs och hur de organisatoriska villkoren för förskolan tar sig i uttryck i förskolläraernas berättelser.

De begrepp som används till analysen är 'undervisningsbegreppet', och 'organisatoriska villkor'. Dessa begrepp kommer att användas tillsammans med diskursanalysen för att kunna se mönster och underlättar då att dela in vårt resultat i kategorier.

7.5 Etiska ställningstaganden

Vetenskapsrådet (2017) sammanfattar forskningsetik på ett allomfattande och begripligt sätt genom att beskriva forskningsetiken i fyra huvudkrav för att ge de personer som deltar i forskning ska få etiskt skydd. Första är informationskravet, här presenteras forskningens syfte och hur forskningen ska gå tillväga (Vetenskapsrådet, 2017). Vi utgick ifrån informationskravet då vi åkte ut till förskollärarna och berättade om vår studie samt delade ut missiv. Det andra huvudkravet beskrivs av Vetenskapsrådet (2017) och kallas för samtyckeskravet. Det ska säkerhetsställa och skapa trygghet hos respondenterna och de ska få information om att deltagandet är frivilligt och att de när som helst, utan förklaring, kan avbryta sin medverkan i studien, likt vi redogjorde för respondenterna. Det tredje huvudkravet är konfidentialitetskravet och innebär att deltagarnas personuppgifter förvaras på ett sådant sätt så obehöriga inte kan ta del av innehållet (Vetenskapsrådet, 2017). I vår studie berättade vi för respondenterna att det enbart användes fiktiva namn så att deltagarna inte kunde identifieras och att materialet förvaras på ett säkert sätt, likt konfidentialitetskravet. Vetenskapsrådet (2017) skriver om det fjärde och sista huvudkravet som är nyttjandekravet och innebär att all data och uppgifter som samlas in endast får användas i forskningen (Vetenskapsrådet, 2017). Det här gjorde vi genom att berätta för respondenterna att datan endast kommer att användas till studien.

7.6 Metodkritik

Så här i efterhand inser vi att en provintervju tillsammans med en förskollärare hade varit att föreslå. Vi upplevde att de första intervjuerna inte blev av samma kvalitet som de andra intervjuerna eftersom att vi var osäkra i vår roll som intervjuare. Stämningen blev mer avslappnad efterhand och vi som intervjuare blev bättre på att lyssna in respondenten och ställa följdfrågor för att få ett så rikt material som möjligt.

Vi uppfattade att respondenterna kände en osäkerhet över att de inte var så pålästa gällande den reviderade läroplanen 2018 innan intervjun skulle genomföras. Här kunde vi som forskare varit tydligare med att ingen förkunskap krävdes utan att vi ville höra deras tankar om undervisning. Likt Denscombe (2016) ansåg vi att ljudinspelning som metod hämmade respondenterna på så vis att de blev obekväma av att bli inspelade och blev mer avslappnade när vi slutade med inspelningen. I efterhand inser vi att vi inte hade behövt vara så tydliga med när vi startade och avslutade ljudinspelningen eftersom de redan i missivet blivit informerade om att intervjun skulle spelas in. Samtidigt anser vi att ljudinspelningen bidrog till att vi kunde gå igenom materialet igen och kunde reflektera över det ytterligare. Vi upplever det som positivt att vi fått in djupgående reflektioner från respondenterna vilket gav ett rikt material till resultatdelen. Samt att vi fått spridning på respondenternas erfarenhet eftersom vi då kunde ställa deras reflektioner mot varandra.

8 Resultat

Studiens syfte är att bidra med kunskap om hur begreppet undervisning tolkas och förstås av förskollärare i relation till förskolans verksamhet. Resultatet ska besvara dessa frågeställningar. Vilka uppfattningar av begreppet undervisning kommer till uttryck i förskollärarnas berättelser? Vilka organisatoriska villkor för undervisning framträder i förskollärarnas berättelser?

Resultatet bearbetas utifrån begreppen 'innehållsaspekt', 'förskolans kvalitet' samt 'skolifiering' som teoretisk utgångspunkt. Dessa begrepp har använts för att få syn på talet om undervisningsbegreppet hos förskollärarna samt hur olika diskurser har skapats i studien. Resultatet har lett till två huvudkategorier för hur undervisningsbegreppet uppfattades av förskolans personal. Utifrån huvudkategorier analyserades det fram underkategorier för att synliggöra teman och citat.

8.1 Undervisning i förskolan

Här nedan beskrivs förskollärarnas uppfattningar om undervisningsbegreppet och om vad undervisning kan vara samt innehålla. I talet om undervisning uttrycker förskollärarna en rädsla för att begreppet undervisning kan skolifiera förskolan samtidigt som de anser att undervisningsbegreppet kan höja förskolläraryrkets status. Förskollärarna uttrycker även ett värde gällande undervisning.

Undervisningsbegreppets innebörd

Förskollärare som har arbetat länge inom yrket uttrycker en förändring om hur undervisning uppfattas i förskolan. Förskollärarna framför att förskolan har genomgått en förändring gällande synen på undervisning och lärande. Förskollärarna uttrycker att förskolan idag mer än tidigare betonar och synliggör lärandet. Det framkommer att de inte benämnde att det var undervisning som bedrevs trots att det har utförts hela tiden. Förskollärare uppfattar undervisning idag som att de måste kunna vara flexibla och följa med barnen i deras lärande och vad de vill söka kunskap om. En förskollärare behöver inte sitta på alla svar utan kan vara medforskare med

barnen och söka kunskap tillsammans. Processen till kunskap ligger i förgrunden istället för görandet. Gemensamt för förskollärarnas utsagor är att det har skett en förändring gällande undervisning i förskolan. Omsorgen var tidigare central i förskolan medan att omsorg och lärande idag ska bilda en helhet. Det har också skett en förändring i planeringen av undervisning då det tidigare planerades ut i förväg vad som skulle ske och när.

Ja, det har ju hänt en otrolig förändring. När jag började på 80-talet så var det ju mycket omvårdnad, omsorg och fostran hette det ju liksom. Det hette ju inte förskola, det hette ju barnstuga på den tiden. Så det har ju faktiskt hänt jättejättemycket. Ehhh... för nu är det ju den nya läroplanen, poängterar ju verkligen vikten av lärandet (Billie)

/.../För det står ju också i läroplanen att man ska ta ett tydligt barnperspektiv, och vad är det? Vi kan ju inte ha ett barnperspektiv riktigt, vi kan tro att vi vet något om barns perspektiv men det är ju först när vi pratar med barnen och de lär oss som vi kan få syn på deras... och när vi dokumenterar och filmar och... det är ju också undervisning, att man lägger den på rätt nivå (Sam).

Vi tolkar det som att barnsynen har förändrats genom tiden då det framkommer att man idag tror på barnets förmågor och att barnen kan lära i lägre åldrar. Att inta ett barnperspektiv i undervisningen kan innebära att vara lyhörd och genom sin professionalitet kunna styra om i sin undervisning för att kunna följa barnens intressen.

Undervisning som möjliggörande

Förskollärarna uttrycker en stolthet över att de faktiskt undervisar i förskolan. Det framkommer i förskollärarnas berättelser att de inte alltid är medvetna om att de undervisar men när de inser att det faktiskt är undervisning som de bedriver så blir de väldigt stolta. I talet om undervisning uttrycker förskollärarna att undervisning är positivt i förskolans verksamhet. Förskollärarna uttrycker att undervisningen ska stå i centrum och att barnens hem till större del ska stå för omsorgsbiten.

Att man kan sätta begrepp på det istället för att jag liksom... att förut kanske bara ja men vi har räknat pengarna, och jag kanske har gjort samma typ av undervisning fast jag har inte tänkt att jag undervisar i matematik. Jag har inte synliggjort, jag är mer medveten om nu att jag undervisar faktiskt i matematik (Ellis)

I talet om undervisning framkommer det att genom reflektion så synliggörs att det är undervisning som bedrivs, framförallt i spontana situationer.

Undervisning som begränsande

Det framkommer i några av förskollärarnas berättelser att undervisning kan ta för stor plats.

/.../ ehh det kan nog bli så att ... vissa bara ser att jag är här för att undervisa och man glömmer bort den här omsorgsbiten och det är ju synd (Ellis).

Det kan nog, jag tror vi måste lyfta, jag tänker såhär vi ger omsorg hela tiden, jag tycker den måste och få status, faktiskt att den är viktig. De behöver det de här små barnen (Noelle).

I citaten ovan upplever förskollärarna att undervisningen kan göra att man skiftar fokus från omsorgen. Vi tolkar det som att förskollärarna här talar om att omsorgen ska stå i förgrunden och att undervisning ska bli ett komplement till omsorgen.

Lärande och undervisning som synonymer

I förskollärarnas berättelser framkommer det att de känner sig mer bekväma med att använda begreppet lärande än undervisning.

Ellis: /.../ Sen kanske vi inte använder ordet undervisning som sagt.

Intervjuare: Men använder ni något annat begrepp istället?

Ellis: Ja men det är väl lärandet, lärandet pratar vi nog om (Ellis).

I analysen ger förskollärarna uttryck för att begreppet undervisning är svårdefinierat. Förskollärarna verkar känna sig mer bekväma med att använda begreppet lärande än undervisning.

En osäkerhet om undervisningsbegreppets innebörd

Det verkar finnas en diskussion om att undervisning kan ske i både spontana och planerade aktiviteter.

Lär gör dem sig hela tiden iallafall men just kanske inte undervisar gör jag ju inte hela tiden, näe det är ju en skillnad. Fast för mig går de väldigt mycket in i varandra ändå. Men en undervisning är väl mer en planerad, alltså att jag har ett syfte med det känner jag sådär (Billie).

Men att det är som sagt att det är viktigt att men undervisning och lärande är ju samma sak för mig.eh... att man ska tänka att det är det i allt vi gör, i alla rutinsituationer med, när du äter och klär på barnen och så. Det är ju också en slags undervisningssituation (Billie).

Det uttrycks en osäkerhet kring definitionen av begreppet undervisning. Billies svar varierar under intervjun gällande undervisningsbegreppets innebörd. I talet om undervisningsbegreppet uttrycks en osäkerhet av flera förskollärare under intervjuerna.

Undervisning i spontana och planerade situationer

Som det nämndes tidigare så uttrycks en osäkerhet om undervisning kan ske både i spontana och planerade lärsituationer. Förskollärarna uttrycker att undervisning sker hela dagen, både i det spontana och planerade. Förskollärarna uttrycker i sitt tal att i barnens lek eller omsorgssituationer kan undervisning ingå för att utmana barnen i deras lärande om det finns ett medvetet syfte.

För det är ju lite fingertoppskänsla liksom. Samtidigt som när man utmanar dem i leken, i den fria leken är ju också undervisning för att jag vill ju att den ska höjas, men det är ju också, alltså när ska man gå in och bryta, förstör jag någonting eller kan jag berika någonting eller öka deras reflektion kring någonting när man går in med en liten frågeställning eller någonting. Och vilka kan man göra det med och vilka måste man. och det handlar ju om att vara lyssnande och närvarande för det är då man märker att nu är det läge att nu kan jag gå in (Sam).

Förskollärarna framför att undervisning kan ske i det spontana men att det svårt att veta när man ska gå in i till exempel den fria leken för att utmana barnen vidare. I analysen ger förskollärarna uttryck för att med yrkeserfarenhet så kan leken berikas med undervisning.

I citatet nedan lyfter förskollärarna fram den planerade undervisningen.

Undervisning pågår ju hela tiden men de planerade är ju oftast att vi i förväg tittar kanske, hur ska vi utmana dem mer i projektet, vad gjorde dem sist, hur kan vi utmana dem ännu mer. Och då är det ju planerat sen då blir det ju alltid sidospår, när man följer barnens tankar i det. /.../ För att vi har ju bestämt att jobba med det här projektet men att det ska komma naturligt i andra situationer också så att det inte bara är en happening, som händer en gång om dagen. Det är ju jätteviktigt att det inte blir... att man har projektarbete, en halvtimme-timme om dagen, utan att det är något som pågår hela tiden (Sam).

Ja alltså jag tycker det sker hela dagarna, alltså både spontant och planerat. Men ibland annat dom planerade aktiviteterna är att vi jobbar lite projekt inne hos oss så då planerar ju vi vår undervisning i de här projekttimmarna och det sker ju på tisdagar och torsdagar inne hos oss (Sandy).

I analysen uttrycker förskollärarna att de ser olika på när den planerade undervisning går till. I talet om undervisning framför Sam att den planerade undervisningen sker vid ett visst tillfälle men att de fångar barnens intressen även andra tider under dagen också, vilket gör att barnen kan koppla samman lärandet. Här kan vi då se en skillnad hur den planerade undervisningen kan ske då Sandy beskriver att de har sin planerade undervisning två bestämda dagar varje vecka.

Undervisningsbegreppet kan skolifiera förskolan

Förskollärarna uttrycker en rädsla för att begreppet undervisning gör att förskolan kan bli skolifierad. Det uttrycks att det finns en norm i samhället att undervisning tillhör skolan.

Livslång lust till lärande, att man främjar det, att förskolan ska vara rolig, trygg och lärorik att det ska ju inte va, det ska ju inte bli, vi ska ju inte bli skola, vi ska inte sitta vid skolbänken, utan vi ska värna om förskolans sätt att lära genom att leka, genom att upptäcka, pröva sig fram (Alex).

Först så tänkte jag att det blir så här typ, katederundervisning att man dadadada . Det har ju en lite negativ klang eller vad man ska säga, men alltså undervisning, det klart att vi ska ha undervisning här också, vi har ju en läroplan vi ska gå efter och det är ju det vi gör hela dagarna. Alltså vi undervisar ju i matematik på vårt sätt, vi undervisar i svenska på vårt sätt, alltså vi tar det ju hela tiden på barnens villkor, på barnens sätt, alltså, så vi har ju hela tiden undervisning och det har vi ju haft hela tiden (Andy).

I citatet framträder det att förskollärarna vill värna om leken och ger uttryck för en rädsla att undervisning ska ta en för stor plats från den. Det verkar som att de tidigare upplevde att undervisning innebar att läraren skulle stå framme vid katedern när begreppet undervisning fortfarande var främmande i förskolans kontext. När begreppet undervisning nu får en större plats så upplever de att undervisning i förskolan ska ingå i förskolans verksamhet.

Värdet med undervisning för barn samt värdet med samsyn i arbetslaget

I talet om undervisning uttrycker förskollärarna att undervisning har ett värde för barnen i förskolan. Förskollärarna uttrycker olika sorters värden med undervisning. I förskollärarnas berättelser om undervisningens värde för barn framkommer det att förskollärarna upplever att det finns en kunskapslängtan hos barnen och en glädje och stolthet i att få lära sig och förbereda sig för skolan.

.../vi gör barnen medvetna om sitt egna lärande. Att de ser liksom att får man försöka under lång tid. Vi pratar mycket om det här med långsamhetens pedagogik, vi behöver inte ha så bråttom, det får ta tid. För då ser de ju också att...de kan tillslut sätta ord på det de gör och dem har lärt sig någonting, de är stolta över det också. Och då vill de också visa andra och då växer självkänslan och då ökar lusten till att lära ännu mer. Så att man ser att när barnen känner att de själva kan berätta eller även lilla ettåringen blir ju jätteglada när dem kan visa vad de har varit med om. Kunna visa en kompis, att de lär varandra också. Undervisning är inte bara mellan barn och pedagog det är också mellan barnen (Sam).

Förskollärarnas uttrycker att undervisning har ett värde hos barn eftersom barnen då känner en stolthet och glädje i att lära sig, vilket gör att deras självkänsla växer och att de då vill fortsätta att lära. Det kan tolkas som att förskollärarna lägger in värderingar i begreppet undervisning då de uttrycker att det är något positivt för barnen då det har ett värde i att lära sig.

Förskollärarna uttrycker att det finns ett värde i att ha samsyn om undervisningsbegreppet i arbetslaget. I citaten nedan framförs vikten av att diskutera med varandra.

.../ vad är undervisning för dig, vad är undervisning för mig för det kan ju vara något helt annat. Du kanske tycker på ett sätt, att såhär är det för men. jaha men jag tycker, såhär är det för mig och så diskuterar man det fram och tillbaka /.../, ofta är ju ganska samstämmiga, eller sådär vad vi tycker om så här så det är ju inte så man bara går på ens såhär, man tar en blandning av alla eller så, en medelvägen eller så men ofta är vi överens när man diskuterat eller så (Andy).

Näe det skulle jag nog inte säga, eh näe. vi pratar inte om det så och jag kan inte säga att jag blir påverkad av deras syn på det så att säga genom att vi inte pratat om det också, men också att vi har en likvärdig syn på det, på vad förskolans uppdrag är och på hur vi ser på undervisning, Vi ser på det, ja vi har väldigt liknande synsätt, eh ja så det är väl inget, Det är ett väldigt fungerande arbetslag , vi tänker lika och ofta behöver vi inte säga det, vilket kan vara en nackdel för då kan det ju bli missförstånd men oftast blir det rätt (Kim).

Andy poängterar att talet om undervisningsbegreppet i arbetslaget är viktigt eftersom det kan leda till ett liknande synsätt och dess innebörd. Medan Kim uttrycker att om man har en liknande syn så kanske man inte diskuterar definitionen av undervisningsbegreppet. Man kan då göra ett förgivettagande att kollegorna har en samsyn vilket här kan framstå som en nackdel.

Undervisningsbegreppet som statushöjande för förskolläraryrket

I förskollärarnas berättelser framkommer det tydligt att genom att begreppet undervisning införs i läroplanen så höjs statusen på förskolläraryrket.

Ja men jag kan säga en sak till, just det här med undervisning tycker jag, det ger lite, vad ska jag säga, lite status åt förskolläraryrket också, att vi leker bara inte. Vi har faktiskt undervisning här, tycker jag är viktigt (Andy).

Ja men eh, jag tycker att det är bra, att det synliggörs. Det kan hjälpa till att höja statusen på förskolläraryrket, att vi är inte bara barnpassning som många ute i samhället tror (Alex).

I talet om att undervisningsbegreppet införs i den reviderade läroplanen så uttrycker förskollärarna att det kan ses som positivt. Förskollärarna ger uttryck för att undervisningsbegreppet höjer förskolläraryrkets status och att undervisning faktiskt sker i förskolan.

8.2 Organisatoriska villkor för undervisning

Analysen av det empiriska material som samlats in visar att förskollärarna upplever att organisatoriska villkor påverkar undervisningens kvalité och att det ofta leder till stress när de inte har förutsättningarna för att bedriva undervisning på de sätt de vill eller som är tänkt. Det förskollärarna ger uttryck för är att det inte alltid finns förutsättningar för att bedriva undervisning. De ger uttryck för brist i planeringstid, personaltäthet, barngruppsstorlek och sammansättning, ekonomi, miljö samt utbildning.

Många förskollärare upplever stress kopplat till organisatoriska villkor

Att organisatoriska villkor påverkar undervisning och förskolans verksamhet framgår tydligt i förskollärarnas berättelser. Det märks att förskollärarna vill mer än vad de får möjligheter till.

/.../sen är det tyvärr, och jag kan känna så här också, jag är ju ändå, jag känner ändå att jag tycker om mitt jobb och jag brinner för det här och jag har ju jobbat så länge ändå så jag är ju glad att jag har kvar gnistan, så men jag kan känna att de släcker ju, alltså successivt våra glittrande ögon eller vad man ska säga, på oss, eftersom man känner till slut att någonstans är ju gränsen nådd, och många kollegor har ju slutat för att de känner att gränsen är nådd. De kan inte stå upp för verksamheten längre (Noelle).

/.../jag skulle verkligen önska att, jag menar att dem som beslutar att ... om den här...hur våra arbetsvillkor ser ut, med den här knappa planeringstiden, all tid man gör i barngrupp, eh... att inte barn med behov får assistent, alltså det är ju politiker... och då skulle dem verkligen gå ut och jobba, inte bara en, komma på ett besök, utan jobba en vecka och få se... och liksom med alla krav och allt. Det är ju nästan in... ja ja omöjlighet att hinna allt /.../(Love).

Vi tolkar det som att förskollärarna upplever att stress och brist på förutsättningar för att kunna bedriva den verksamhet som de vill verka bidra till att personal inte orkar arbeta inom förskolan och kan därför leda till att de byter yrke. Det framkommer att förskollärarna upplever att politiker som beslutar om förskolans verksamhet sätter höga krav på kvalitet men bemöter det inte med förutsättningar och redskap för att kunna uppnå de målen.

Planeringstid

Analysen visar att personalen har svårt att ta ut sin planeringstid som de har rätt till varje vecka, vilket påverkar att aktiviteter inte kan planeras som det var tänkt. Det framkom olika uppfattningar om att kvaliteten kan påverka undervisningen om man inte är förberedd.

/.../ problem med att få ut våran planeringstid, vilket påverkar att vi inte kan planera våra aktiviteter som vi vill. Ibland blir det ju så att ja men, då kommer jag först och då har jag oftast samlingen och då har jag inte planerat någonting för jag inte har kunnat ta ut min planering. Då blir det ja antingen blir det någonting som jag vet fungerar men inte så inriktat på det lärande som eller den undervisningen jag hade tänkt mig utan då genomför jag aktiviteten som jag vet fungerar utan att ha den här riktigt bra tanken så att säga eller genomförande/.../ (Kim).

Jag kan nog tycka att det kan vara undervisning att gripa tag i ett spontant tillfälle också när man själv som lärare har erfarenheter utav det här som man kan ta till och jag kan tycka att det är en professionalism också att kunna ta tag i det spontana som sker och göra något vettigt utav det (Alex).

Här visar analysen att förskollärarna uttrycker sig olika om planeringstiden. Kim uttrycker att det är viktigt att få ut sin planeringstid för att kunna bedriva undervisning i planerade aktiviteter. Medan Alex menar att när man är trygg i sin profession och man har mycket erfarenheter med sig i bagaget så kan man lättare bedriva undervisning utan att ha planerat i förväg, även kunna ta tag i undervisning i den

spontana situationen. Här kan det tolkas att organisatoriska villkor gällande att ta ut planeringstid påverkar mer om förskolläraren har mindre erfarenhet av att bedriva undervisning. Förskollärarna ger uttryck för att när det inte finns lika mycket erfarenhet inom yrket ännu så behövs det mer tid till att planera och förbereda sin undervisning för att få kvalité på den.

Planeringstiden är något personalen uttrycker att dem får ta lite i farten, eller planera i huvudet eftersom tiden inte räcker till.

.../Ja det är ju lite hemskt men mycket tänker man ut i bilen liksom, eller ja eller på fritiden vad man vill, alltså jag lägger ju tid hemma kan jag ju säga, som jag inte får betalt för. Men utan det skulle jag inte komma någon vart, därför måste man ju också välja områden att jobba kring där man också har ett visst intresse själv för annars blir det ju jättesvårt och hinna med (Love).

Förskollärarna ger uttryck för att de behöver mer planeringstid för att kunna uppfylla läroplanens strävansmål gällande undervisning. Det framkom att de har två timmar individuell planeringstid i veckan som de ofta inte kan ta ut på grund av organisatoriska villkor. Förskollärarna uttrycker att planeringstiden oftast inte räcker till och de därför behöver planera på sin fritid.

Personaltäthet

Ett tydligt tema som framkommer i förskollärarnas berättelser är att personaltäthet är ett organisatoriskt villkor som påverkar undervisningen. De förklarar att även om de har tre heltider som arbetar med en barngrupp så är det inte så att de är tre stycken personal hela dagen.

Det påverkar ju mycket, Ehm Man ska ju fylla en dag, från morgon till kväll, vi öppnar klockan sex, vi stänger halv sju, ehh vi jobbar bara 8 timmar per dag liksom. Det kan bli ensamtid med många barn, så absolut så påverkar det (Alex).

.../det är mycket pusslande som tar tid att få ihop och det, då kan jag känna att hur allvarligt är det här med undervisningen, hur allvarlig är våran läroplan, hur viktig är den undrar jag, när det inte prioriteras? Ja då kan man egentligen säga, idag sparar vi in en, vad är det vi ska ta bort då? (Noelle).

Förskollärarna uttrycker att de behöver mer personal för att kunna bedriva undervisning. I talet om personaltäthet påverkar undervisning uttrycker förskollärarna sig på olika sätt. Vi tolkar detta som att de arbetslag som upplever att de inte har tillräckligt med personal anser att det påverkar medan de som upplever att de är nöjda med antal personal inte känner att det begränsar dem. Förskollärarna ger uttryck för att de inte har de förutsättningar eller den personaltäthet som krävs för att uppfylla läroplanens strävansmål gällande undervisning. Vilket får dem att ifrågasätta hur viktig undervisning och läroplanen egentligen är eftersom det inte alltid finns möjlighet att förverkliga läroplansmålen. När det är kort om personal i barngruppen så får omsorg prioriteras och den planerade undervisningen får ta mindre plats.

När någon i arbetslaget är frånvarande finns inte alltid resurser att sätta in vikarie utan de ska försöka bedriva verksamhet ändå.

Ja jag brukar säga det till exempel om min man är på jobbet, han borrar ju med en bormaskin, om hans kollega är sjuk så behöver ju inte han stå och borra med två bormaskiner för då skulle ju alla säga men herregud vad gör du, det är farligt, du kan inte göra det, du ska inte göra det. Men inom vår värld så ska man klara sig kanske utan en kollega, för att även om det är jättelite barn så är det ändå kanske två vilor och en disk som ska göras fast på två personer och en ska ha rast och det innebär att en blir ensam, så där känner jag att undervisningen, att egentligen så skulle det vara bestämt att så här mycket ska det vara och planeringstid, och det får inte på något vis försvinna, för annars kan dom inte kräva att vi ska bedriva undervisning, så känner jag, för man måste få förutsättningarna, och det är skrämmande (Noelle).

Det kan tolkas som att förskollärarna upplever att inom andra professioner behöver man inte ta över kollegors arbetsuppgifter om någon är frånvarande. Medan i förskolans verksamhet så ska personalen kunna bedriva verksamheten på ett likartat sätt, med samma kvalité även om personal saknas. Förskollärarna ger uttryck för att undervisning begränsas av organisatoriska villkor när det är brist i personaltäthet.

Barngruppens storlek och sammansättning

I talet om undervisning kopplat till barngruppens storlek och sammansättning uttrycker förskollärarna att det påverkar närvaron med barnen i undervisningen.

/.../Man märker själv när man är full grupp och inte full grupp. När man är full grupp så stressar man igenom momentet lite och utan att tänka på följdfrågor och observera och eller anteckna och så. Är man mindre barn så upplever jag själv att man hinner ställa dom här följdfrågorna och fråga varför det blev så (Sandy).

Det kan bli ensamtid med många barn, så absolut så påverkar det. Vad man har för barn i barngruppen påverkar också. Det kan ju faktiskt vara så att det finns barn i gruppen som behöver en vuxen för att det ska bli något vettigt för det barnet under den dagen och det står ju faktiskt i läroplanen att det har dom barnen rätt till, alla har rätt till att få det dom behöver (Alex).

I talet om barngruppens storlek och sammansättning ger förskollärarna uttryck för att de inte kan bemöta alla barn på samma sätt. De uttrycker att sammansättning av barngruppen påverkar då det kan finnas barn med särskilda behov som behöver extra tid av en personal och då kan det upplevas att det försvinner en personal från arbetslaget och det påverkar resten av barngruppen och även undervisningen.

Ekonomi och pedagogisk miljö

En del av förskollärarna ger uttryck för att de upplever att ekonomi som ett organisatoriskt villkor som kan begränsa undervisningen på så vis att det påverkar möjligheterna för att ordna en stimulerande miljö. Även den pedagogiska lunchen

som kan vara en del av den spontana undervisningen blir lidande på grund av ekonomi.

Ja och det här med miljöerna också att hela tiden ändra vart eftersom de intresserar sig för att kunna driva det lite längre så att det är också viktigt som en del i det hela, är ju våra miljöer. Det krävs ju också, så ser man de här fina miljöerna man får se på föreläsningar och okej, hej chefen vill köpa de här glas grejerna och vi vill köpa det och en sån duk och en sån kub, näe men vi har inga pengar /.../ (Noelle).

Jag skulle även vilja ta upp det här med pedagogisk lunch /.../Lunchen är ju liksom en jätteviktig del av dagen, de lär sig bordsskick och liksom hjälpa varandra, hålla och skära och det är ju uppfostran. Vi har ju ett uppfostringsuppdrag också. Hur ska jag kunna göra det, ska jag sitta där och bara liksom, jag visar ju med mig själv. Barn gör som vuxna gör, inte som vuxna säger, säger man ju, då ska det väl vara så också (Love).

Förskollärarna uttrycker att ekonomin begränsar den planerade undervisningen eftersom de inte kan köpa det material som behövs. Det kan tolkas som att det påverkar kvaliteten av undervisningen och att det inte finns möjlighet att bedriva på det sätt som skulle vara önskvärt av förskollärarna. Det verkar som att chefen vill inspirera till att de ska utveckla miljön men sedan får de inte de ekonomiska förutsättningarna som krävs för att genomföra den delen av uppdraget. Det förskollärarna uttrycker är att barnen behöver undervisning och fostran som sker vid matbordet för att lära sig om bordsskick och hjälpa varandra. Det förskollärarna uttrycker är att detta kan bli lidande på grund av ekonomiska skäl då så många förskollärare som önskas sitta med och äta tillsammans med barnen inte kan göra detta.

Utbildning påverkar undervisningen

Förskollärarna ger uttryck för att det är en utmaning att arbeta som ensam förskollärare eftersom det är de som ska bedriva undervisningen enligt läroplanen. De uttrycker att de är ensamma på så vis att de inte kan diskutera den pedagogiska biten med sina kollegor med annan utbildning, man har inte samma tankar kring undervisningsbegreppet.

/.../det är ju förskollärarens uppgift att undervisa med hjälp av en barnskötare då bland annat om man är så i arbetslaget. Men det är ju vi som ska bedriva undervisningen. Det är så tänker jag att kompetensen beroende på vem man pratar med och en som kanske inte studerat, kanske inte har samma tankar om just begreppet undervisning och så är det ju. Har man läst litteratur och så då kan man ju greppa det på ett annat sätt (Sandy).

Intervjuare: Mmm... hur känns det att vara ensam förskollärare på en avdelning?

Billie: Ja det är tufft... ehmm...tufft så att inte, att jag känner att jag inte, för att jag har jättebra kollegor och vi jobbar jättebra ihop så men jag känner att man tänker ganska olika med just att det ska finnas just det här syftet... och det är ju så, jag menar det här är en jobbig diskussion mellan oss så att...barnskötare har ju inte samma

pedagogiska utbildning, så är det ju bara. Det är ju mycket, deras utbildning är ju mycket med omsorg och fostran fortfarande liksom, barn ska vara trygga, barn ska, vi ska ta hand om barn. Det ska vi ju göra... men vi ska ju göra annat också liksom. Så där kan jag känna mig lite ensam/.../vi har inte den pedagogiska diskussionen så mycket (Billie).

I talet om undervisning framkommer det att förskollärarna ska bedriva undervisning med hjälp av barnskötare men att det är förskollärarnas uppdrag att bedriva undervisning. Det uttrycks att det är svårt att föra en pedagogisk diskussion på grund av olika utbildningar. I diskussionen framkommer det att barnskötare har mer fokus på omsorg i sin utbildning medan förskollärare har mer fokus på lärande och utbildning i sin profession.

9 Sammanfattande analys

Sammanfattningsvis genomsyras svaren på studiens syfte och frågeställningar i hela resultatdelen som är att bidra med kunskap om hur begreppet undervisning tolkas och förstås av förskollärare i relation till förskolans verksamhet. Resultatet analyseras utifrån de teoretiska begreppen 'innehållsaspekt', 'skolifiering' samt 'förskolans kvalitet'. Resultatet visar att förskollärarna i talet om undervisning uttrycker skilda tankar gällande innehållsaspekten och innebörden av undervisning vilket har lett till tre olika diskurser. De diskurser som framkom var lärande och undervisning som synonymer, undervisning som planerat eller oplanerat, skolifiering och statushöjande.

Lärande och undervisning som synonymer

Den första diskursen som framkom i resultatet var om lärande och undervisning kan användas som synonymer.

I talet om undervisningsbegreppet fann vi resultat som visar att förskollärarna är mer trygga med att använda begreppet lärande istället för undervisning. I talet om undervisning framkom det att undervisningsbegreppet är svärdefinierat enligt förskollärarna. Resultatet visar att förskollärarna uttrycker att lärande och undervisning är samma sak medan i vissa fall anser de att barn lär sig hela tiden men att undervisning inte bedrivs hela tiden. Det finns alltså en förvirring angående barns lärande och undervisning i förskolan. Vi tolkar det som att förskollärarna ibland tar för givet att ett lärande sker hos barnen när de håller i en undervisningssituation men samtidigt att barn kan lära utan att undervisning bedrivs. I talet om undervisning så blandas begreppen lärande och undervisning ihop, vilket visar på att undervisningsbegreppets 'innehållsaspekt' är komplicerad.

Undervisning som planerat eller oplanerat

Den andra diskursen som framkom i resultatet var om undervisning sker i både spontana och planerade aktiviteter.

Det finns en osäkerhet om undervisningsbegreppets innebörd utifrån en 'innehållsaspekt'. Med en innehållsaspekt menas om spontana och planerade

aktiviteter kan ingå i undervisningsbegreppet vilket det uttrycks en motsägelse om. Förskollärarna uttrycker sig olika angående om undervisning sker utöver de planerade undervisningstillfällena. Ibland ändrar förskollärarna sitt svar angående om de tycker att undervisning bedrivs både i de planerade och spontana aktiviteterna, vilket visar på en osäkerhet angående undervisningsbegreppets 'innehållsaspekt'. I talet om undervisning uttrycker några förskollärare att det sker vid planerade dagar i veckan medan andra förskollärare menar att undervisning sker hela dagarna då undervisning framträder även i omsorg och rutinsituationer.

Undervisningsbegreppet kan leda till att förskolans 'skolifieras' samtidigt som det höjer förskolläraryrkets status

Den tredje diskursen som framkom i resultatet var att undervisningsbegreppet både kan leda till att förskolan 'skolifieras' samtidigt som den kan höja förskolläraryrkets status.

I talet om undervisning uttrycker förskollärarna att de är stolta över att de bedriver undervisning samtidigt som de är rädda för att en 'skolifiering' av förskolan ska ske. När begreppet var främmande i förskolans kontext upplevdes att undervisning tillhörde skolan och att inte katederundervisning hör hemma i förskolans verksamhet. Idag är undervisning ett mer naturligt inslag i förskolan. I talet om undervisning framkommer det i förskollärarnas berättelser att begreppet undervisning kan höja statusen på förskolläraryrket. I talet om att undervisningsbegreppet införs i den reviderade läroplanen så uttrycker förskollärarna att det kan ses som positivt.

Organisatoriska villkor för undervisning

Resultatet visar hur organisatoriska villkor påverkar på 'förskolans kvalitét' samt undervisning.

I talet om undervisningsbegreppet kopplat till organisatoriska villkor uttrycker förskollärarna att det påverkar 'förskolans kvalitét'. Förskollärarna uttrycker att när det finns brister i de organisatoriska villkoren så leder det ofta till stress då de inte alltid har förutsättningar för att bedriva undervisning. I resultatet visar det att barngruppens storlek och sammansättning påverkar undervisningen. Förskollärarna uttrycker att i en stor barngrupp kan inte förskollärarna bemöta varje enskild individ. När det finns barn med särskilda behov så sätts det inte alltid in resurser, vilket kan leda till att en personal försvinner från den övriga barngruppen. Förskollärarna uttrycker att undervisningen då inte får samma kvalitét eftersom det inte finns tid att utveckla följdfrågor och följa barnens intressen. Slutligen fann vi i resultatet att förskollärarna uttrycker att personalens utbildning påverkar 'förskolans kvalitét'. I talet om undervisning framkommer det att förskollärarna ska bedriva undervisning med hjälp av barnskötare men att det är förskollärarnas uppdrag att bedriva undervisning. Det uttrycks att det kan vara svårt att föra en pedagogisk diskussion i arbetslaget då man har olika utbildningar. I talet om utbildning uttrycker förskollärarna att det kan vara tufft att vara ensam förskollärare då de har ansvaret om undervisningen.

10 Diskussion

Vi har valt att diskutera de tre diskurser som framkom i resultatet, värdet med undervisning, organisatoriska villkor samt utbildnings betydelse i samarbete.

Vi kommer att diskutera undervisningsbegreppet som synonym till lärande, personalens utbildning, barngruppens storlek och sammansättning, skolifiering samt värdet med undervisning.

Undervisningsbegreppet som synonym till lärande samt planerad och spontan undervisning

I resultatet framkom det att undervisningsbegreppet är svårdefinierat enligt förskollärarna. Vi tolkar det som att förskollärarna är mer trygga med att använda begreppet lärande än undervisning. I likhet med det finner Johnsson m.fl. (2017) i sin studie att begreppet lärande används som ett alternativt begrepp till undervisning (Johnsson m. fl, 2017). I analysen framkommer att förskollärarna uttrycker att lärande och undervisning är samma sak medan i vissa fall anser de att barn lär sig hela tiden men att undervisning inte bedrivs hela tiden. Johnsson m.fl. (2017) framför att en definition av begreppet skulle kunna vara att bara använda undervisning vid bara de planerade aktiviteterna (Johnsson m.fl. 2017). Till skillnad från Thulin och Gustavsson (2017) som framför att undervisning är något som sker hela dagarna även vid rutinsituationer. Resultatet visar att förskollärarna uttrycker i sitt tal att i barnens lek eller i omsorgssituationer kan undervisning ingå för att utmana barnen i deras lärande om det finns ett medvetet syfte. Resultatet visar att förskollärarna ger uttryck för att undervisning kan göra att man skiftar fokus från omsorgen. Vi tolkar det som att förskollärarna talar om att omsorgen ska stå i förgrunden och att undervisningen ska bli ett komplement till omsorgen. Löfdahl och Folke-Fichtelius (2015) framför att omsorg är något självklart i förskolans verksamhet och hör samman med en god relation till barnen. Omsorg kan ses som något utanför det planerade men forskarna kan se att situationer som är kopplade till omsorg har förändrats. Förskollärare kan välja att utföra dessa så att det blir undervisning.

Undervisningsbegreppet kan bidra till att förskolan 'skolifieras' samtidigt som begreppet höjer förskolläraryrkets status

Vi tolkar det som att förskollärarna uttrycker att de är stolta över att de bedriver undervisning samtidigt som de är rädda för att en 'skolifiering' av förskolan ska ske. I talet om undervisning ger förskollärarna uttryck för att de tidigare upplevde att undervisning var att läraren skulle stå framme vid katedern när begreppet undervisning fortfarande var främmande i förskolans kontext. I Sæbbe och Pramling Samuelsson (2017) studie visar det sig att förskollärarna är skeptiska till att säga att de undervisar och att de vill betona att det dem gör skiljer sig från skolan och att de associerar undervisningsbegreppet med skolan (Sæbbe och Pramling Samuelsson,2017). I vår studie fann vi att förskollärarna uttrycker att undervisning ska ingå i förskolans verksamhet detta menar även Johnsson (2011) som i studie har funnit att det finns ett önskvärt närmande till skolan samtidigt som det finns ett motstånd till ett närmande kring skolan. I talet om undervisning gav förskollärarna uttryck för att undervisningsbegreppet samtidigt är något positivt och som kan höja förskolläraryrkets status. Det här visar Melker m.fl (2018) i sin studie då de säger att

förskollärarna uppfattar undervisningsbegreppet i förskolan som ett extra krav på verksamheten och att det samtidigt höjer yrkesrollens status i förskolan.

Värdet med undervisning

Resultatet visade att i talet om undervisning så uttrycker förskollärarna att undervisning har ett värde för barnen i förskolan. Johnsson m.fl (2017) menar i likhet med det vi fått fram i vår studie att undervisning är något fördelaktigt för barnen och att förskollärare kan i undervisningen höja medvetenheten om barnens egna kunskaper. Forskarna menar även på att det är en rättighet för barn att få undervisning i förskolan (Johnsson m.fl. 2017). I förskollärarnas berättelser om undervisningens värde för barn framkommer det att förskollärarna upplever att det finns en kunskapslängtan hos barnen och en glädje och stolthet i att få lära sig och förbereda sig för skolan. Sheridan & Schuster (2009) fann i sin studie att kvalitetsnivån vid tidig ålder i förskolan kan ha långsiktiga effekter på barns attityder till vidareutveckling och pedagogisk prestation.

Barngruppens storlek och sammansättning

I resultatet framkom det att i en för stor barngrupp kan inte förskollärarna bemöta varje enskild individ. När det finns barn med särskilda behov så sätts det inte alltid in resurser, vilket leder till att personal försvinner från den övriga barngruppen. Förskollärarna uttrycker att undervisningen då inte får samma kvalitet eftersom det inte finns tid att utveckla följdfrågor och följa barnens intressen. Pramling Samuelsson m.fl. (2015) skriver i likhet med vi fått fram i vår studie att sammansättningen av en barngrupp kan spela större roll än antal barn. När det finns barn i behov av särskilt stöd så går det åt en personal åt det barnet, vilket leder till att det saknas personal för den övriga barngruppen. Forskarna framför att det kan vara svårt att möta individuella barns behov och intressen i en stor barngrupp. Innehållet i undervisningen kan då behöva förenklas för att kunna upprätthålla barnens intressen och fokus, vilket i sin tur påverkar 'förskolans kvalitet'.

Utbildningens betydelse i samarbete

Resultatet visar på att många förskollärare upplever att det är en utmaning att arbeta som ensam förskollärare eftersom det är de som ska bedriva undervisningen enligt läroplanen. Förskollärarna uttrycker att de är ensamma på så vis att de inte kan diskutera den pedagogiska biten med sina kollegor med annan utbildning, man har inte samma tankar om undervisningsbegreppet. Sheridan m.fl. (2011) skriver likt det vi fått fram i vårt resultat om vikten av didaktisk kompetens hos förskollärare och att det omfattar förhållandet mellan undervisning och lärande. Forskarna framför också att det krävs en teoretisk kunskap för att kunna skapa en förståelse för hur man ska kunna nå läroplanens intentioner (sheridan m.fl.,2011).

11 Slutsatser

Slutsatser som kan dras är att studien har besvarat syfte och frågeställningar. Det som framkom i den här studien var att förskollärares uppfattningar om 'innehållsaspekten' av undervisningsbegreppet upplevs som svårt att definiera i förskolans kontext.

Förskollärarna ger uttryck för att det är positivt att undervisning får en större plats i förskolans verksamhet samtidigt som det finns en rädsla för att förskolan ska 'skolifieras'. Det framträder även i förskollärarnas berättelser att organisatoriska villkor som till exempel utbildning av personal samt barngruppens storlek och sammansättning påverkar 'förskolans kvalitet'.

12 Framtida forskning

Studiens bidrag har visat på att det behövs mer forskning om undervisningsbegreppet för att kunna skapa en tydligare begreppsdefinition i förskolans verksamhet. Det behövs mer forskning om förskollärares normer angående undervisningsbegreppet relaterat till förskolans kontext. Studien visar på att det fortfarande finns en norm om att undervisning är något som tillhör skolan. Det vore intressant med vidare forskning om hur förskollärare upplever de höga krav som regeringen sätter som de sedan inte verkar bemöta med förutsättningar. Även vidare forskning om hur organisatoriska villkor påverkar undervisningens kvalitet.

Referenslista

Allwood, Carl Martin & Erikson, Martin G. (2017). Grundläggande vetenskapsteori: för psykologi och andra beteendevetenskaper. Andra upplagan

Denscombe, Martyn (2016). Forskningshandboken för småskaliga forskningsprojekt inom samhällsvetenskaperna. Johanneshov: MTM

Fairclough, Norman. (1992). Discourse and Social Change. Cambridge: Polity Press.

Fairclough, Norman. (2003). Analysing Discourse. Textual Analysis for Social Research. Oxon: Routledge.

Helte, Stefan (2009). Lärarnas tidning.

<https://lararnastidning.se/undervisning-nytt-begrepp-i-forskolan/>

Jonsson, Agneta (2011). Nuets didaktik. Förskolans talar om läroplan för de yngsta. Hämtad: 2018-12-14. Länk:

https://gupea.ub.gu.se/bitstream/2077/24984/1/gupea_2077_24984_1.pdf

Jonsson, Agneta., Williams, Pia. & Pramling Samuelsson, Ingrid. (2017). Undervisningsbegreppet och dess innebörder uttryckta av förskolans lärare. Forskning om undervisning och lärande. 5:1, s. 90–109. Hämtad: 2018-11-14.

Kelly, Alison, L. Berthelsen, Donna C. (1995). Preschool teachers experience of stress, *Teaching and Teacher Education* 11:4 Hämtad: 2018-11-14
[https://doi.org/10.1016/0742-051X\(94\)00038-8](https://doi.org/10.1016/0742-051X(94)00038-8)

Löfdahl, Annica. Folke-Fichtelius, Maria. (2015) Preschool's new suit: care in terms of learning and knowledge. *Early Years* An International Research Journal Volume 35, 2015 Hämtad: 2018-11-14
<https://doi-org.proxy.lnu.se/10.1080/09575146.2014.995600>

Melker, Mellgren, Pramling Samuelsson. (2018) Undervisning i förskolan – en fråga om att stötta och att skapa gemensamt fokus. Hämtad: 2018-12-11. Länk:
http://www.forskul.se/ffiles/002FA69B/ForskUL_vol6nr1_2018_s64-86.pdf

Nationalencyklopedin. 21, 1996. (1997). Höganäs.
Pramling Samuelsson (2002). *Pedagogiska magasinet*. Hämtad: 2018-12-18 Länk:
<https://pedagogiskamagasinet.se/allt-hor-ihop-i-barnets-varld/>

Pramling Samuelsson, Ingrid. Williams, Pia. & Sheridan, Sonja. (2015), Stora barngrupper i förskolan relaterat till läroplanens intentioner. PEER REVIEWED ARTICLE, VOL. 9(7)p. 1–14, PUBLISHED 28TH OF MARCH 2015, Hämtad: 2018-11-14
<https://journals.hioa.no/index.php/nbf/article/view/1012/1173>

Sæbbe, Per-Einar. Pramling Samuelsson, Ingrid (2017) Hvordan underviser barnehagelærere? Eller gjør de ikke det i barnehagen? TIDSSKRIFT FOR NORDISK BARNEHAGEFORSKNING NORDIC EARLY CHILDHOOD EDUCATION RESEARCH JOURNAL. PEER REVIEWED ARTICLE, VOL. 14(7), p. 1–15, PUBLISHED 8TH OF JUNE 2017 Hämtad: 2018-11-14
<https://journals.hioa.no/index.php/nbf/article/view/1731/1951>

Skollagen 2010:800. Utbildningsdepartementet. Hämtad 2018-11-17.
https://www.riksdagen.se/sv/dokument-lagar/dokument/svensk-forfattningssamling/skollag-2010800_sfs-2010-800

Sheridan, Sonja. Schuster, Käthe-Maria. (2009) Evaluation of Pedagogical Quality in Early Childhood Education: A Cross-National Perspective Hämtad: 2018-11-14
<https://www.tandfonline-com.proxy.lnu.se/doi/abs/10.1080/02568540109594978>

Sheridan, Sonja & Williams, Pia (red.) (2018). Undervisning i förskolan [Elektronisk resurs]: en kunskapsöversikt. Stockholm: Skolverket Hämtad: 2018-11-17
Tillgänglig på Internet: <http://www.skolverket.se/publikationer?id=3932>

Sheridan, Sonja. Williams, Pia. Anette, Sandberg. & Tuula, Vuorinen. (2011). Preschool teaching in Sweden – a profession in change. *Educational Research*, Volume 53, 2011, Issue 4. Hämtad: 2018-11-16
<https://doi-org.proxy.lnu.se/10.1080/00131881.2011.625153>

Skolinspektionen (2018) Förskolans kvalitet och måluppfyllelse. Hämtad 2018-12-11.

Länk: <https://www.skolinspektionen.se/forskolans-kvalitet-och-maluppfyllelse>

Skolinspektionen (2016) Förskolans pedagogiska uppdrag [Elektronisk resurs]

Hämtad: 2018-11-14. Tillgänglig på Internet:

<http://www.skolinspektionen.se/sv/Beslut-och-rapporter/Publikationer/Granskningsrapport/Kvalitetsgranskning/forskolans-pedagogiska-uppdrag1/>

Skolinspektionen (2010). Kvalitet i fritidshem. Hämtad: 2018-12-12

<https://www.skolinspektionen.se/globalassets/publikationssok/granskningsrapporter/kvalitetsgranskningar/2010/fritidshem/rapport-kvalitet-fritidshem.pdf>

Skolverket. (2018). Läroplanen för förskolan (Ny, rev. Utg.) s.5 & 7. Stockholm: Skolverket

SFS (2010:800). Skollag. Stockholm: Utbildningsdepartementet. Hämtad: 2018-11-14 Hämtad från https://www.riksdagen.se/sv/dokument-lagar/dokument/svensk-forfattningssamling/skollag2010800_sfs-2010-800

SOU 2018:17. Utredningen om en bättre skola genom mer attraktiva skolprofessioner (2018). Med undervisningsskicklighet i centrum: ett ramverk för lärares och rektorers professionella utveckling. Stockholm: Norstedts juridik.

Hämtad: 2018-11-26 Tillgänglig på Internet:

<http://www.regeringen.se/rattsdokument/statens-offentliga-utredningar/2018/03/sou-201817/>

Tsai, Eva. Fung, Lena. & Chow, Lina. (2006) Sources and manifestations of stress in female kindergarten teachers. *International Education Journal*, 2006, 7:3. .

Hämtad: 2018-12-10

<https://files.eric.ed.gov/fulltext/EJ847318.pdf>

Thulin, Susanne & Gustavsson, Laila (2017). Lärares uppfattningar av undervisning och naturkunskap som innehåll i förskolans verksamhet. *Nordic Studies in Science Education (NorDiNa)*, vol. 13 (1), ss. 81–96. Hämtad: 2018-12-09

<http://dx.doi.org/10.5617/nordina.2549>

Trost, J. (2010) *Kvalitativa intervjuer*. Lund: Studentlitteratur

Vetenskapsrådet. (2017) *God forskningssed* [Elektronisk resurs]. Reviderad utgåva. Stockholm.

Williams, Pia. Sheridan, Sonja. & Sandberg, Anette. (2014) *Preschool – an arena for children’s learning of social and cognitive knowledge*, *Early Years*, 34:3, 226–240.

Hämtad: 2018-11-14 DOI: 10.1080/09575146.2013.872605

Winther Jørgensen, Marianne & Phillips, Louise (2000). Diskursanalys som teori och metod. Lund: Studentlitteratur

Ägnmo, Helèn. (2018) GD Skolinspektionen. . Hämtad: 2018-12-17
<https://www.skolinspektionen.se/sv/Nyheter---samlade/gd-kronikan/undervisning-i-forskolan-behover-klargoras>

Bilaga A

Informationsbrev

En studie om förskollärares uppfattningar om undervisning i förskolan

Hej förskollärare!

I den nya reviderade läroplanen för förskolan blir undervisning en tydligare del av förskollärarnas uppdrag. Därför är det också intressant att genomföra en studie om undervisning. Studiens syfte är att undersöka förskollärares uppfattningar om undervisning i förskolan.

Pisaundersökningar visar på att elever som har gått i förskolan får bättre resultat i grundskolans senare år till skillnad mot de elever som inte har gått i förskolan. Med den nya reviderade läroplanen så blir det tydligt att förskollärare ska bedriva undervisning. I läroplanen (2018, s.7) står det att "Förskollärare ska ansvara för det pedagogiska innehållet i undervisningen och för att det målinriktade arbetet främjar barns utveckling och lärande"

Ditt bidrag i studien är viktigt för att belysa dina tankar om att undervisningsbegreppet får en större plats inom förskolan. Därför görs en intervjustudie där ditt deltagande kan bidra till ökad förståelse för undervisning kopplat till förskolans kontext. Om du bestämmer dig för att delta får du bestämma tid och plats, tex din arbetsplats, dock under vecka 48. Vi beräknar att intervjun tar ca 45 minuter.

Vi kommer att utgå från vetenskapsrådet fyra forskningsetiska principer. Det innebär att den data som samlas in i form av intervjuer kommer förvaras tryggt och endast användas till denna studie. Som deltagare i studien har du möjlighet att när som helst avbryta utan särskild förklaring.

Inga enskilda personer eller förskolor kommer att kunna identifieras i denna studie. Vi kommer att användas oss av fiktiva namn i studien. Vi kommer att spela in intervjuerna för att sedan kunna transkribera materialet.

Vår förhoppning är att denna studie kommer bidra med kunskap om undervisning som begrepp i förskolan för de som är verksamma inom förskolan och även andra som är nyfikna på förskolans verksamhet.

Vi är förskollärarstudenter från Linnéuniversitetet i Kalmar som heter Erika Falk och Therese Pettersson som genomför den här studien som ett avslutande examinationsarbete.

Studeraude:
Erika Falk
076-xxxxxxx
xxxxxxx@student.lnu.se

Studeraude:
Therese Pettersson
073-xxxxxxx
xxxxxxx@student.lnu.se

Handledare:
Ann-Katrin Perselli
xxxxxxx.xxxxx@lnu.se

Bilaga B

Intervjuguide

Introduktion

1. När tog du din förskollärarexamen?
2. Hur länge har du arbetat på den här förskolan?

Förskollärarens uppfattningar om undervisning som begrepp,

3. Kan du berätta om hur du upplevde undervisningsbegreppet när du började ditt yrke som förskollärare och hur du upplever begreppet undervisning idag?
4. Undervisning som begrepp kommer att införas i läroplanen nästa år. Kan du berätta vad du tänker om det?

Undervisningens innehåll,

5. Brukar du undervisa? Kan du i så fall berätta och beskriva hur en sådan arbetsdag kan se ut?

Normer och värden

6. Vilket värde tänker du att undervisning har för barn i förskolan? Kan du berätta?
7. Brukar du prata med dina kollegor om värdet med undervisning? Upplever du att du blir påverkad av dina kollegors/lednings värderingar och normer om undervisning? (Om ja, kan du ge exempel?)

Hur organisatoriska villkor påverkar undervisningen

8. Hur upplever du att organisatoriska villkor påverkar undervisning? (Tid, barngruppsstorlek, läroplan, personaltäthet)
9. Vad skulle du behöva du för att kunna uppfylla läroplanens strävansmål gällande undervisning?
10. Är det något som vi har glömt att fråga om när det gäller din undervisning som du vill berätta om?